

POZNAVANJE IN VARSTVO GORSKE NARAVE

Prispeval Administrator
sreda, 11. februar 2009

```

@font-face {
font-family: Wingdings;
}
@page Section1 {size: 595.3pt 841.9pt; margin: 2.0cm 2.0cm 2.0cm 2.0cm; mso-header-margin: 35.45pt; mso-footer-
margin: 35.45pt; mso-paper-source: 0; }
P.MsoNormal {
FONT-SIZE: 12pt; MARGIN: 0cm 0cm 0pt; FONT-FAMILY: "Times New Roman"; mso-style-parent: ""; mso-pagination:
widow-orphan; mso-fareast-font-family: "Times New Roman"; mso-ansi-language: EN-GB; mso-fareast-language: EN-US
}
LI.MsoNormal {
FONT-SIZE: 12pt; MARGIN: 0cm 0cm 0pt; FONT-FAMILY: "Times New Roman"; mso-style-parent: ""; mso-pagination:
widow-orphan; mso-fareast-font-family: "Times New Roman"; mso-ansi-language: EN-GB; mso-fareast-language: EN-US
}
DIV.MsoNormal {
FONT-SIZE: 12pt; MARGIN: 0cm 0cm 0pt; FONT-FAMILY: "Times New Roman"; mso-style-parent: ""; mso-pagination:
widow-orphan; mso-fareast-font-family: "Times New Roman"; mso-ansi-language: EN-GB; mso-fareast-language: EN-US
}
H1 {
FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 12pt; MARGIN: 0cm 0cm 0pt; FONT-FAMILY: "Times New Roman"; mso-pagination:
widow-orphan; mso-font-kerning: 0pt; mso-style-next: Normal; mso-outline-level: 1; mso-fareast-language: EN-US
}
H2 {
FONT-WEIGHT: bold; FONT-SIZE: 14pt; MARGIN: 0cm 0cm 0pt; FONT-FAMILY: "Times New Roman"; TEXT-ALIGN:
center; mso-pagination: widow-orphan; mso-bidi-font-size: 12.0pt; mso-style-next: Normal; mso-outline-level: 2; mso-
fareast-language: EN-US
}
P.MsoBodyTextIndent {
FONT-SIZE: 12pt; MARGIN-LEFT: 18pt; MARGIN-RIGHT: 0cm; FONT-FAMILY: "Times New Roman"; mso-pagination:
widow-orphan; mso-fareast-font-family: "Times New Roman"; mso-ansi-language: EN-GB; mso-fareast-language: EN-
US; mso-margin-top-alt: auto; mso-margin-bottom-alt: auto
}
LI.MsoBodyTextIndent {
FONT-SIZE: 12pt; MARGIN-LEFT: 18pt; MARGIN-RIGHT: 0cm; FONT-FAMILY: "Times New Roman"; mso-pagination:
widow-orphan; mso-fareast-font-family: "Times New Roman"; mso-ansi-language: EN-GB; mso-fareast-language: EN-
US; mso-margin-top-alt: auto; mso-margin-bottom-alt: auto
}
DIV.MsoBodyTextIndent {
FONT-SIZE: 12pt; MARGIN-LEFT: 18pt; MARGIN-RIGHT: 0cm; FONT-FAMILY: "Times New Roman"; mso-pagination:
widow-orphan; mso-fareast-font-family: "Times New Roman"; mso-ansi-language: EN-GB; mso-fareast-language: EN-
US; mso-margin-top-alt: auto; mso-margin-bottom-alt: auto
}
P {
FONT-SIZE: 12pt; MARGIN-LEFT: 0cm; MARGIN-RIGHT: 0cm; FONT-FAMILY: "Times New Roman"; mso-pagination:
widow-orphan; mso-fareast-font-family: "Times New Roman"; mso-margin-top-alt: auto; mso-margin-bottom-alt: auto
}
DIV.Section1 {
page: Section1
}
OL {
MARGIN-BOTTOM: 0cm
}
UL {
MARGIN-BOTTOM: 0cm
}

```

Odnosi v naravi

Osnovni

namen planinstva je spoznavanje in doživljanje narave (Astni kodeks slovenskih planincev). Vsak planinec-varuh narave. Ob vzpenjanju na vrhove opazimo, da s narave okoli nas spreminja. Veda, ki proučuje odnose med živo in neživo naravo se imenuje ekologija. Izvor besede je grški: oikos-dom, bivalje, logos- veda, znanost.

Na živa bitja vplivajo: temperatura, vlažnost, svetloba, sestava tal, veter, ogenj, strela, podnebje.. Za posamezno okolje območje so značilni določeni ekološki faktorji-biotop(stalna sestava rastlinskih in živalskih vrst). Npr. skalna razpoka ali melišče.

Živi organizmi gradijo življenjsko združbo imenovano biocenozo, skupaj pa predstavljata ekosistem ali osnovno enoto v ekologiji. Medsebojno skladnost imenujemo naravno ravnotežje, ki se porušeni, kadar se eden od dejavnikov spremeni. Že sprememba ni prevelika se ravnotežje poasi znova vzpostavi. Rastline kot živali so prilagojene razmeram in okolju.

Rastline na izpostavljenih mestih in strminah imajo blazinasto rast, rastline na meliških imajo izredno dolge in močne korenine. Pri živalih opazimo varovalno barvo, mladi pa se razvijejo v materinem telesu.

Varstvo narave

Naravno

naravno dediščino lahko zavarujemo kot naravne znamenitosti v obliki varstvenih skupin: Narodni park (Triglavski narodni park, Plitvička jezera, Paklenica, Durmitor, Risnjak..), ki je

ve je naravno zaokroeno obmoje, kjer najdemo e dovolj ohranjene narave in ki jih odlikujejo naravne znamenitosti izjemnega pomena za ves narod-odtod ime.

Povr;ina Triglavskega Narodnega parka meri

83807 ha, z najvi;jo toko Triglavom (2864m) ter najni;jo toko reke

Tolminke(180m). Razvoj Triglavskega

narodnega parka Prva ideja o ustanovitvi sega v leto 1908, v letu 1924

so zavarovali Dolino Triglavskega jezera, 1961 leta je bilo uzakonjeno trajno

zavarovanje, takrat v nekoliko o...jih mejah. V sedanjih mejah pa je bil

zavarovan v letu 1981.

Krajinski park

Je obmoje, kjer se prepleta kulturna

krajina s sestavinami narave in kulturne dedine, npr: Robanov kot- tu so vi;inske kmetije, Martuljkova skupina-seniki na Jasenih,

Krajinski park Gori;ko-suha

travi;a se zaradi opu;anja rabe pospeeno zara;a z grmovjem in drevjem in zna;ilna rasti;a gori;kega vol;ina,

posebne, endemi;ne oblike di;ega

vol;ina, ki uspeva le na Gori;kem in v Porabju, Se;oveljske soline…)

Naravni

rezervat

Je manj;e obmoje z zna;ilnimi in enkratnimi ekosistemi, ki so namenjeni kot vzorec divjine brez ;lovekovega vpliva in posegov. Namenjeni so

znanstvenikom v raziskovalne namene(Notranjski

Sne;nik- botani;ni rezervat, Mala

Pi;nica pri Kranjski gori-gozdni rezervat). Naravni spomenik Je posamezen naravni objekt ali manj;e

obmoje s

posebno obliko, namenjen za ohranitev redkih ali zna;ilnih naravnih

pojavnov(Igla v Logarski dolini, Divje jezero pri Idriji)

Spomeniki oblikovane narave

Oblikoval

jih je ;lovek, med njih sodijo drevoredi, parki, botani;ni vrtovi(botani;ni vrt Alpinum Julijana v Trenti. Varstvo posameznih redkih in ogro;enih vrst pri nas

ureja zakonodaja. Gorski turizem se je zelo raz;iril in s seboj prinesel ve;e

kode kot koristi. Vedno ve;e cest, smu;i& in ostalih posegov v naravno okolje.

Mno;i;ni obiski v naravi prina;ajo ;edalje ve;e odpadkov. S seboj nosimo vre;e

za odpadke, kamor bomo spravljali papir, Åke in konzerve.

Naloge gorske straÅe, ustanovljene v petdesetih letih, je pozitiven zgled, posamiÅne in skupinske akcije, vzgojno vplivanje na Ålane planinskih organizacij in drugih obiskovalcev gora ter navajanje k spoÅtovanju naravnih vrednot in varstva narave.

Rastlinstvo

Rastlinske vrste, ki so razÅirjene samo na doloÅenih veÅjih ali manjÅih obmoÅjih, imenujemo endemiti (Zoisova zvonÅnica, ki raste v Julijskih in KamniÅkih Alpah ter Karavankah, kranjski jegliÅ pa v bliÅini Ljubljane, Idrije in v Trnovskem gozdu).

ViÅinski pasovi

S spreminjanjem nadmorske viÅine se spreminjajo tudi temperatura, vlaga, svetloba..in zanje znaÅilne rastlinske zdruÅbe.

- spodnji montanski pas:

600-1300m ZnaÅilni so bukovi gozdovi, v podrast sveti zgodaj spomladi preden se drevje olista, takrat ima veÅina rastlin dovolj svetlobe (turÅka lilija, brusnice, borovnice (uÅitni sladki plodovi), Årni teloh (ime zaradi temne korenine)

- zgornji montanski pas:

1300-1600m ObmoÅje smreke, viÅine primeÅan macesen, tu pridemo do gozdne meje. V Alpah so na gozdni meji smrekovi gozdovi, v Dinarskem svetu pa bukovi gozdovi. Tu sreÅamo visoka barja (Pohorje), ki so nastala z zaraÅanjem jezer, njihovo povrÅino pa prekrivajo Åotni mahovi, ki zgoraj neprestano rastejo, spodaj pa odmirajo. Tla so kisla, revna in z malo duÅika.

- subalpinski pas: 1600-2000m Smo Åe nad

gozdno mejo, prevladuje zdruÅba ruÅevja s Åtevilnimi grmi in polgrmi (dlakavi sleÅ z zvonastimi in z roÅnato

rdečiimi cvetovi-listi so dlakavi, sledečnik, srobot, ki je edina ovijalka v naravnih gorah z modrimi cvetovi). V tem pasu se nahaja veliko opuščenih planin. Zanje je značilno visoko, bujno rastje (veliko dušika). Koper se tudi ne užitne (alpska kislica) in strupene rastline (bela Amerika).

- alpski pas: Razprostira

se nad pasom ruševja (pritlikavost in poleglost). Kjer je le malo prsti, se naselijo skromne rastline (Zoisova

zvonica, avrikelj ali lepi

jegli z rumenimi cvetovi...). Rastline na melih imajo dolge in močne

korenine, ki so potrebne, da se zasidrajo med ostro drseče kamenje. Belocvetni mak, ki raste samo v Julijskih Alpah, se imenuje julijski

mak. Visokogorske trate spominjajo na živobarvne preproge v pasu med

majem in avgustom. Dreves in vejnih grmov ni. Na apnenastih tleh uspeva modrocvetni Clusijev svišč; hellip;

- subnivalni pas: nad 2400m rastlinstvo

ni sklenjeno, prevladujejo nizke poleggle blazinaste rastlinice, med katerimi

sta najbolj znani triglavska neboglasnica (sinje modri cvetovi, ki spominjajo na

spominice) in triglavska rož (veji rožnati cvetovi, ki so različni kot skalah,

kot kapljice krvi pravljice Zlatoroga).

...ivalstvo

...u...elke so najbolj števna ...ivalska skupina (gorski apolon-metulj belih kril,

z rdečo in rno obrobjeno piko na zadnjem paru kril, alpski kozliček-hrošč; z dolgimi trepalnicami. V gorskih potokih

...ivijo ribe, ki potrebujejo

hladno, s kisikom bogato vodo (postrvi z tolsto plavutjo). V de...evju naletimo na

...nega planinskega mošerada,

samica skoti povsem preobraene mladi, tako, da je popolnoma neodvisen od

vode. Najštevnejši prebivalci gora so pti. Veliki divji

petelin je prebivalec iglastih

gora, ki poje v aprilu in maju. Mali

divji petelin ali Rušev;

...ivi v pasu ruševja. Najbolj znane so planinske kavke-vranje rni pti z rumenim

kljunom, ki kroji v okolici planinskih koč. Na najveja redka ujeda je planinski orel, ki gnezdi v skalovju

ali na visokih drevesih ni v dolinah, kamor se z tekim plenom laše spusti. Planinski zajec postane pozimi be

barve, rne ostanejo le oči in konice uhljev. Alpski svizec je

pri nas izginil v davnini, a so ga ponovno naselili. Rove si koplje v debelo

plast prsti, kamor spravlja hrano. ...ivijo v koloniji in se ob nevarnostih

opozorilno za...gajo. Gamsa ni

potrebno posebej predstavljati. Mošnim in ostrim parkljem slu...i na videz šev

tako krhek oprimek za varno plezanje nad prepadi. Kozorog je ena izmed ...ivali, ki so jih zaradi lova ... skoraj

iztrebili, kasneje pa ponovno naselili. Domovina muflona sta Sardinija in Korzika. Spoznamo jih po pol...asto zavitih

rogovih. Pri nas so marsikje zelo števni, da izpodrivajo srnjad.

Narava v naši okolici

Najveši nišinski gozd v Sloveniji je Krakovski gozd, ki se razprostira severno od Krke med Novim mestom in Brešicami na nadmorski višini 150m in je zašiten kot pragozdni rezervat.

Osrednji del prerašajo sestoji hrasta doba na površini 2400ha. Na nekoliko bolj suhih in dvignjenih tleh prevladuje zdrušba gabra in evropske gomoljšice. Osrednji pragozd obsega 40,5 ha, z obšudovanja vredno lesno maso stoletnih dobov. Eden najdebelejših slovenskih je vsekakor Cvelbarjev hrast pri vasi Malence. V smislu rastlinstva pa je zelo zanimiva gozdna podrast. Vodni in kopni habitati nudijo optimalna mrestiša številnim dvošivkam. Med 38 ribjimi vrstami v Krki jih je 21 uvršenih v rdeši seznam sladkovodnih rib. Krakovski gozd pa je poznan kot ena pomembnejših lokalitet ptic v Sloveniji, saj jih tu gnezdi kar 36 vrst.

Zaradi prisotnosti ptic evropskega naravovarstvenega pomena je Krakovski gozd še uvršen na seznam Mednarodno pomembnih obmošij za ptice. Ta edinstven ekosistem lahko ogrozijo posegi, ki bi poslabšali obstoješe hidrolške razmere(hidromelioracije, skršen obseg poplavnih in vlašnih travnikov).